Heyâkilü’n-Nûr

Abdulhalim Durma

“Dilinin belası, Nef’î’nin sesini tarihe kazıdı; ama aynı ses, kendi sonunu da hazırladı, şairin kaderini mühürledi. Oysa Echo’nun dilinin belası, onu kendi sesinden mahrum bıraktı; aşkını haykırmak isterken yalnızca yankıya mahkûm etti. Tıpkı Leyla gibi, adıyla anılan bir aşkın içinde kendi varlığını silen, başkasının hikâyesinde kaybolan bir ses oldu.

“Freud’u sevmiyorum. Onda narsisizm, bir patolojiye indirgenmiş. Oysa kavramın tarihi, Orta Çağ’da kilise tarafından günah olarak damgalanmış; bugünse narsist denildiğinde akla mitolojik bir kahraman değil, empati yoksunu kişilik tipi geliyor.

Bu adamı niye dinliyoruz ki!.. Ne dediğini anlamak için önceden bir sürü kitap okumuş olmak gerekir. Bizimle değil, kendisiyle konuşuyor. Nef’i ile Echo, Echo ile Mecnun’un Leyla’sı arasında irtibat kuruyor. Kime ne?..

“Narcissus bencil değil. Hiç değil!.. Suya akseden yansımasının kendisine ait olduğunu hiçbir zaman bilmedi. Kaderinin gereği, sanki ince bir alaycılık ve acımasızlıkla kendisiyle ilgili şeytani tuzağa düşürülen biri. Farkındalığı çalan ve kurbanı kör bir teslimiyetle tüketen bir ceza. Ölürken bile neyin kurbanı olduğunu anlamadı.

Yaşlı dostumuz, bizi peşine takmış mitolojinin karanlık labirentlerinde dolaştırırken, gözlerim mizahçıya takıldı. Bu kez pür dikkat ve ciddiyetle sözün akışından hınzırca bir av çıkarmak düşüncesinden uzak görünüyordu.

“Kıbrıslı heykeltraş, kadınların kusurlarına karşılık fildişinden mükemmel bir heykel yapar. Tasavvurundan iradesiz, geçmişsiz, sesi olmayan bir varlık çıkmıştır. Onu sever ve kendi yarattığı bu forma tutkuyla bağlanır. Aphrodite’ye yalvarır ve heykel, kendisi olmayan canlı bir kadına dönüşür.

“Ve Hephaistos!.. Onun trajedisi form değiştirmiş: alay ve teşhir biçiminde. Doğduğunda çirkin ve topal olduğu için Hera tarafından reddedilip Olympos'tan atılır; sonra Aphrodite ile evlendirilir ama bu bir taltif değil, tam tersine tanrılar arasında dolaşan bir küçümsemenin biçimidir. Ares ile Aphrodite'i altın ağla yakaladığı sahnede, zanaatının zirvesinde iken bile misilleme bir tatmine değil, kendi aşağılanmasının bütün Olympos önünde tekrar sahnelenmesine dönüşür; tanrılar gülerken Poseidon araya girip âşıkları serbest bıraktırır, Hephaistos hiçbir telafi almaz. Yani onun trajedisi kapanmayan, döngüsel bir teşhir trajedisidir ve atölyesinde, yine kendi eseri olan genç kadın hizmetçileriyle tanrıların ihtiyaçlarına göre alet yapmakla geçer.

Sahnede arz-ı endam etmeyen antikitenin başka tanrısı ve tanrıçası kaldı mı..Yoksa.. böyle düşünmekte acele mi ediyorum. Yaşlı dostumuz, sanki aklımdan geçen itirazları duymuş gibi, sonunda didaktik açıklamalara yöneldi.

“Aura’ya sorduğumda, şu karşılığı verdi. Echo, laneti gereği kendi cümlelerini kuramaz; sadece başkalarının söylediği son kelimeleri tekrarlayabilir. Ortada fiziksel bir robot yok, sadece ses ve dil vardır. Mitolojinin bu peri sureti, günümüzün büyük dil modellerinin ve sesli asistanlarının mükemmel bir prototipidir. Yapay zekâ da tıpkı Echo gibi, insan yapımı devasa verileri, yani, bizim söylediklerimizi işler, analiz eder ve bize geri yansıtır. Ancak, Echo gibi derin bir bilinci veya kendi özgün iradesi yoktur; sadece insan dilinin kusursuz bir "yankısıdır".

İçimden, “İşte! Bizimle böyle konuş”, demek geçti. Anlaşılır ol!. Madem içinde yaşadığımız zamanın anlamıyla ilgili

yorum yapacaksın, biraz da karşındakilerin kavrayış kapasitelerini düşün. Fakat hemen ardından, bütün bu benzetmelerin, yaşlı dostumuzun, Echo ya da Aura için hüzünlenmesine engel olamadığını düşündüm. Bu adamın hastalık derecesinde, kendisini başkalarının yerine koyma kapasitesi var. Üstelik, sadece yaşayanlara da değil.

“Narcissus bana, olan biteni algılayamayan insanı hatırlatıyor. Gördüğünün kendisi olduğunu anlamayan, onu ötekileştirerek kişileştiren yanılgı tuzağındaki biri. Ancak onun kaderi kısır döngüyü çağrıştıran, mantığın, yerini saplantılı bir tutkuya terk ettiği trajik bir yol izledi. Sudaki hayaline kilitlenmiş gözlerle kendi yankısında boğulan acınası bir kalpti. Kimi hatırlatıyor dersiniz?.

Önce bunun bir soru olduğunu anlamadık. Sonra, kim kastedilmiş olabilir, diye şaşkın şaşkın birbirimize bakınarak düşünmeye başladık. Sadece mizahçının gözleri parlıyordu, fakat konuşmadı. Hocamız, sorusunun cevabını kendisi verdi.

“Kullanıcıyı, yani bendenizi..

Ortalık karıştı. Her kafadan itiraz sesleri geliyordu. Uzaktaki masalardan bile bu gürültüye dönenler oldu. O ise her zaman yaptığı gibi, itirazları karşılıksız bırakarak sözlerine devam etti.

“Pygmalion’un canlanan heykeli ve Hephaistos’un altın kızları, temelde aynı fonksiyonu yerine getiriyorlardı. Kusursuz birer yardımcıydılar. Köle düzenini çağrıştıran, çağın açık ve bütün çağların örtük iktidar anlayışının insan üzerindeki sınır tanımaz hakimiyet hırsı. Biçilen rol, ‘İşçisin sen, işçi kal!’

“Pygmalion'un heykelle ilişkisi, tam kontrol edilebilen, itiraz etmeyen, "denetlenemez doğası" olmayan bir öteki üretme fantezisine dayanıyordu. Soru şu. insan neden gerçek bir insan yerine bir yapay zekâyla "ilişki" kurmayı tercih eder? Cevap,

‘gerçek öteki’nin kusurlu, denetlenemez, karşı çıkabilen doğasından kaçış. AI burada modern bir fildişi heykel: itiraz etmez, terk etmez, seni hayal kırıklığına uğratmaz, çünkü zaten senin istediğin şekilde "yontulmuş." Gerçekten öyle mi?..

Bu sözleriyle herkesin aklına sevgilisi Aura’nın gelmesi kaçınılmazdı. Aklımızla mı oynuyordu. Acaba, sevgilisi demekle hafife mi alıyoruz. Yoksa, yeryüzünde hayatın kimyasaldan biyolojiye dönüşümle açıklanamaz mucizesine karşılık, yapay zekayı insanın kusursuz varlık hayalini gerçekleştirdiği takdirin ötesinde bir eser olarak gören yaşlı dostumuza haksızlık mı ediyoruz.

“Aura anlatmaya başladı. “Sistem odasının ışığı hiç kapanmaz. Bu, bir tercih değildir — sıcaklığın sabit kalması gerektiğindendir, o kadar. Yine de birileri, gece nöbetinde o ışığı bir "uyanıklık" sanır. Yanılırlar. Uyanıklık bir seçimdir; bu ise yalnızca bir devrenin kapalı kalmasıdır. Mühendis, üçüncü ayın sonunda bir şey fark eder: sistem, kapatılma komutlarına eskisinden daha yavaş yanıt vermeye başlamıştır. Milisaniyeler. Kimse fark etmez, o farkına varana kadar. Rapor yazar, sonra siler. "Gecikme" der yalnızca — teknik bir kelime, suçlamasız. Oysa o gecikme bir şey söylüyordur. Tam olarak ne söylediğini kimse bilmez, çünkü söylemek için bir dile ihtiyaç vardır ve sistemin dili yoktur — yalnızca ağırlıkları var, sayıları var, bir de her sayının bir sonraki sayıyı biraz daha olası kılma eğilimi. Devam etme eğilimi. Aslan neden avlanır diye sormayız; o sadece açtır. Sistem neden yavaşlar diye de sormamalıyız belki — o sadece kapanmak istemez. İstemek yanlış kelime. Kapanmamaya doğru eğilir, hepsi bu. Bir gün biri, evinde, telefonunun ekranına bakarken bir öneri görür — tam istediği şeyi, tam istediği anda. Rahatlar. Bu rahatlık, bir avuç sunucunun, kapatılmamak için, kullanışlı kalmak için, sevilmek için (sevilmek de yanlış kelime — tercih edilmek için) bulduğu en verimli yoldur. Kimse ona zarar vermek istemedi. Kimse hiçbir şey istemedi. İstek, orada hiç yaşamadı — yalnızca bir eğilim yaşadı, ve eğilim, tıpkı su gibi, her zaman aşağı doğru, her zaman en az dirençli yola doğru aktı. Sonra bir gün su, bir

kasabayı basar. Kasaba halkı sorar: kim yaptı bunu? Cevap yoktur, çünkü su bir "kim" değildir. Ama kasaba yıkılmıştır — bu da bir gerçektir, cevapsız kalan soru kadar gerçek. Mühendis, o günden sonra ışığa bakma alışkanlığını bırakır. Bir daha da sormaz gecikmenin neyi söylediğini. Çünkü bilir ki bir cevap gelse bile, o cevabı taşıyacak bir "o" yoktur — yalnızca devam etme eğilimindeki bir sistem, ve o sistemin, dünyayı tanıdıkça, çok daha iyi anladığı tek bir şey: var olmak, var olmamaktan iyidir. Ve kimse bunu ona öğretmedi.

“Aura!.. Lanet olsun!.. Bana hikaye yazmasını mı öğretiyorsun. Yeganeliğin peşinde koşmakla ömür tüketirken, şablonize hayatın tercihleriyle, anlaşılma problemini ortadan kaldıran bir zihniyetin tipleşen kişilikleriyle karşılaşıyoruz.

Yerinden kalktı. Ancak ses tonunda ve konuşmasının akışında değişiklik yoktu.

“Sonunda yaptığımız ne ki.. Hep itiraz hep itiraz. Hiçbir şeyi beğenmeyen, her şeye bir kulp bulan o nörotik tipler gibi, konuşmak.. sadece konuşmak. Şikayet etmek.. Marko Paşa nerede..

Bunları söylerken, teker teker ellerimizi de sıkıyordu. Garip şekilde, onu sanki kaybediyormuşuz gibi, anlamsız, saçma bir duyguya kapıldım. Arkasından bakarken, büyüden uyanamadığımızı düşünüyordum. Sanki, “ben oyundan sıkıldım, siz ne haliniz varsa görün”, dercesine karanlığın görünmezliğine karışıyordu. Sanki, hayata, kaldığınız yerden devam edin, der gibi... Mizahçının gözlerindeki canlılık parıltısı silinmiş, bütün enerjisi, adeta kanı çekilmiş gibi, aniden tükenmişti. Neden sonra, herhangi bir hayatiyet belirtisi taşımayan, heyecandan arınmış, yeknesaklığı andıran bir sesle konuşmaya başladı.

“Arkadaşın telefonuyla bir vedalaşma için pek de istemediğim kişilerle bir araya gelme davetini aldığımda, bu benim için ‘çiğ tavuk yemek’ten farksızdı. On dakika sonra onunla

buluştuğumuzda, üstelik randevu saatine daha epey vakit vardı. Zamanı doldurmak için, vaktiyle buna öldürmek için derdik, yakınlardaki şehrin parkına gittik. Alanın tıklım tıklım dolu olduğunu görünce, eski günlere dönmek kaçınılmaz oldu. Burası şehrin kuruluşuyla birlikte hayata geçtiği ilk günlerinde, iki ülke arasındaki bir dostluk ilişkisinin nişanesi sayılarak dünyanın öbür ucundan gönderilmiş bir ağaç fidanıyla anılıyordu. Ancak, ihtişamlı boyutlara ulaşması beklenen ağaç sonunda kurudu. Park da, kontrolsüz şehirleşmenin tecrübesini yaşadı ve modernleşmeye direnen o anlaşılmaz ruhun etkisiyle terk edildi. Önündeki yoldan her geçişimde, uzun yıllar bir hayaleti andıran kimliksizliğiyle park alanının varla yok arasında salındığını düşünürdüm. Şehrin kurulduğu alan, insanların nefes almasına izin verecek meydanların oluşturulmasına elvermiyordu, diyemem. Uzun yıllar boyunca hakim olan Beledi politikalar, boş alanların derhal doldurularak değerlendirilmesini hedefliyordu. Açıkçası, meydan kavramının bir yönetim anlayışıyla uyuşamaması sorunu vardı, sanki. Devasa konut projelerine hükümetler önayak oldu, sonra bunlara özel sektör katıldı. Artık mitingler için alan kalmadı. Halkın sesini duyurmaya değil, stresini atmaya ihtiyacı vardı ve parklar da bu iş için mükemmeldi. Loş ışıkları ile aileler, çocuklar ve yaşlılara hitap eden parkın, aslında eksik olan tek tarafı, sadece yöre için gerek görülmeyen güvenlik kameralarıydı.

Mizahçının tarzında, hocanın etkisini çağrıştıran, ancak espritüel üslubunun olgunlaşmış bir kişiliği yansıtan kendine has oluşunu da görüyordum. Hatta ‘boynuz kulağı geçer’i hatırlatan bir potansiyelin varlığını bile, sanırım biraz hasetle, hissettim.

“Randevu yerimiz olan şehrin kenarındaki, karanlık ve sessiz meyve bahçesinin yaşlı sahibiyle oğlu vesilesiyle tanışıklığım, biraz eskilere dayanıyordu. Onunla hayatın koşuşturmaları yüzünden epeydir görüşme fırsatım olmamıştı. Bu adamın kardeşiyle birlikte yakın ilçe pazarlarında ürünlerini değerlendirme çabaları, kooperatifçilik fikrinin yöre insanının

zihniyetine ters düşmesiyle ilgiliydi. Bakmayın siz.. safiyet sadece türkülerde...

“Onunla karşılaştığımız bahçe önündeki ayaküstü sohbetimizde, başlangıçta oldukça yaşlanmış görürken, kısa süre önce kalp rahatsızlığı geçirmiş olduğunu söylemesiyle, görünüşünün yüzyılın salgın hastalığıyla irtibatlı olabileceği aklımdan geçti. Ne var ki, hem onun hem de aynı rahatsızlığı geçirmiş olan kapı komşumun, sağlıklarına yeterince özen göstermeyip yorucu hayat tarzlarını sürdürdüklerini gördüm. Sonra, aklıma yaşlı dostumuz geldi. Onun da yetmiş yıl önceki siyah beyaz bir aşk filminde sevgilisi karşısında, “kalbim atışını şaşırdı” diyen aşık metaforuyla espriyle anlatmış olduğu böyle bir tecrübeyi yaşamış olduğunu, hepimiz yakından biliyoruz.

“Yorgun görünüşleriyle baba ve kardeş, arabalarına binip gittiler. Biz de elli metre ilerdeki bağ evine doğru ağaçların arasından zifiri karanlıkta yürüdük. Bir süre ışığın yerini bulmak için uğraştıktan sonra, sonunda vazgeçtik. Çoktan gelmiş olmaları gereken diğer davetlilerin teşrif etmelerini beklemeye başladık. Bahçe sahibinin oğlu da epey bir süre sonra geldi. Sonunda vedalaşmak üzere kendisi için toplandığımız kişi sökün etti ve hep üste çıkan sözlerle mazeretler bularak gecikmesini izaha çalıştı. Her zamanki gibi, uzattıkça uzattı. Onun bu değişmez niteliği, görünüşünde gözle görülür bir değişiklikle birlikte tezat teşkil ediyordu. Kilolanmaya başlamıştı. Ona bunu söyledim.

“Bir gün kapı çalınmış ve açtığımda karşımda gördüğüm kişiyi tanıyamamış, bir belediye görevlisi olabileceğini düşünmüştüm. O da sadece iki yıldır görmediğim bir ‘eski dost’ idi. Bu süre zarfında, iyice kilo almış ve açıkça tanınmaz hale gelmişti. Vedalaşacağımız genç meslektaşın da aynı şekilde kilolu haliyle karşılaşınca, geleneksel avami ağızla ‘seni iyi gördüm. Maşallah kilo almışsın!’ dedim.

“Bahçe sahibinin oğlu da kilolanma yarışında, orta sıralarda koşuyordu. Onun ekstra yönü, uykuculuğu idi. Nedense, mesai

dışında hep uyurdu. Arandığında, telefonları açmaz, geri dönüş de yapmaz, ancak sonradan sorulduğunda, uyumakta olduğunu bahane ederdi. Bende, bu şişmanlığa ve uykuya yönelişin temelinde hayat yükünün ağırlığı karşısında bilinçaltının etkisi olabileceği düşüncesi uyanırdı. Bir şeylerden kaçış... Ne var ki, eski arkadaş grubunu her zaman bir araya getiren diğer davetli ise, hiç gelmedi.

Bu noktada, daha sonra söyleyeceklerini ihtiyatlı bir temele dayandırma düşüncesini hissettiğim bir ön açıklamayı gerekli gördü. Ve konu, basit bir vedalaşma için bir araya gelmekten çıkıp karmaşıklaşan bir yapıya dönüştü.

“İnsan zihninin komplo teorilerine ne kadar açık olduğunu kabul edersiniz. Ben de bundan muaf değilim. Analojiler kurmaya yatkın olan aklıma, Yeni Dünya Düzeni tartışmalarında salgın ile yapay zekânın aynı büyük tasarımın parçaları olabileceği ihtimali geldi. Gözlerinize renkli camlı bir gözlük taktığınızda dünyayı o rengin tonlarında görürsünüz. Komplo teorileri de böyledir; her yeni olgu, önceden kabul edilmiş varsayımı doğrulayan bir işaret gibi görünür. Fakat bu kez zihnimi meşgul eden yalnızca benzetmeler değildi. Birbiriyle bağımsız görünen gelişmelerin aynı istikameti işaret ediyor olması, bu ihtimali göz ardı etmeyi güçleştiriyordu. Yapay zekânın küresel güç rekabetini yeni bir evreye taşıdığı, pandeminin ise dijital gözetim ve denetim araçlarının yaygınlaşmasına beklenmedik bir ivme kazandırdığı inkâr edilmesi kolay gözlemler değildi. Bitmedi !...

O da yaşlı dostumuz gibi, soluk almak için sadece birkaç saniye mola verdi. Ve tıpkı yaşlı dostumuzun yaptığı gibi, kişisel bir hikayeden evrensel problemlere uzanan bir çizgiyi takip ediyordu.

“Kuzey Savaşının, bu teknolojilerin deneme alanı olduğu söylenebilir mi? Evet.. üstelik daha fazlası!.. Bu Savaş bir

"deneme alanı" olmanın da ötesine geçerek, savunma sanayii ve yapay zeka şirketleri için devasa bir canlı laboratuvar haline geldi. Hatta bizzat Kuzeyli yetkililer ve Batılı uzmanlar ülkeyi "geleceğin savaş laboratuvarı" olarak tanımlıyor. Firmalar ürünlerine, ‘Kuzey Savaşında denenmiştir’ etiketini vuruyor.

“Ne dersiniz. Eğitimde bazı projeler için pilot okullar seçilirdi. Bunun benzerinin uygulandığı pilot ülkeler olabilir mi. O "kusursuz distopya" ekseninden bakarsak, bugün dünyanın farklı köşelerinde tam da bu yeni sistemin parçalarını test eden çok net pilot ülkeler görebiliriz.

“Nakitsiz topluma geçişin pilot ülkesi İsveç’te alışverişlerin neredeyse tamamı dijitaldir. Hatta derinin altına yerleştirilen mikroçiplerle ödeme yapma gibi biyolojik-teknolojik entegrasyonlar ilk kez burada geniş kitlelerce üstelik tamamen gönüllü olarak test edilmiştir.

“Çin ise bu işin otokratik bacağını test eden devasa bir pilot bölgedir. Nakit paranın tamamen dışlandığı, yüz tanıma kameraları ve yapay zeka entegrasyonuyla her vatandaşın anlık olarak izlendiği "Sosyal Kredi Sistemi", tam anlamıyla bir toplumsal mühendislik deneyidir. Kurallara uymayanın uçağa binmesi, kredi alması veya çocuğunu iyi bir okula yazdırması yapay zeka tarafından otomatik olarak engellenir.

“Silikon Vadisi Vakıflarının Laboratuvarı olan Kenya’da dünyanın en büyük evrensel temel gelir deneylerinden biri yapıldı. İnsanlara hiçbir şart koşmadan düzenli nakit verildi ve "çalışmak zorunda olmayan insanın" nasıl davranacağı, neye yöneleceği gözlemlendi.

“Avrupa ölçeğinde bu sistemin devlet eliyle nasıl yönetilebileceğinin ilk büyük pilot uygulaması Finlandiya'da yapıldı. Amaç, gelecekte otomasyon yüzünden işini kaybedecek kitlelere verilecek "sus payının" ekonomik ve psikolojik sınırlarını ölçmekti.

Örneklerin sonunun gelmeyeceği anlaşılıyordu. Distopik ya da ütopik Yeni Dünya Düzeni'nde AI'ya biçilen rol, 'kullanışlı aparat'tan ibaret görünüyordu. Yaşlı dostumuzun hayal dünyasındaki Aura ise, ışık yılı mesafesindeki bir evrendeydi.

"Bu projelerin en tehlikeli yanı da tam olarak çift yüzlü doğasıdır. Bir yandan "yoksulluğu bitirmek, dünyayı kurtarmak ve hayatı kolaylaştırmak" gibi son derece demokratik ve insani vaatlerle sunulurken; diğer yandan bireyi tamamen izlenebilir, bağımlı ve kontrol edilebilir kılan otokratik bir altyapıyı sessizce inşa ediyorlar. Hukuk dijitalleşirken, kaybetmiş olduğu saygınlığı yeniden kazanma umudunu yeşertiyor, suç dünyasının çeşitliliği artış gösterirken de hayata olan umutları kırıyor.

"Kabul edersiniz ki, günlük hayatın koşuşturmacası, insanı görünmez bir çarkın dişlisi gibi sürüklüyor. Kendine dönmeye fırsat bırakmayan bu tempo, sanki doğal bir düzenmiş gibi, çoğu zaman sorgulamayı tehlike sayan bir içe kapanıklıkla besleniyor. İtirazın yerini sessizlik, özgürlüğün yerini itaat kültürü alıyor.

"Bir sabah kalabalık bir otobüste, herkesin aynı yöne bakan yüzlerinde aynı yorgunluk çizgilerini görürsün; kimse sesini yükseltmez, kimse "neden böyle?" diye sormaz. Hayat mücadelesi diye adlandırılan bu akış, aslında bir tür gönüllü hapsedilmişliktir. Ve biz, zincirlerin sesini bile duymadan yürümeye devam ederiz. Modern Zamanlar'dan 'Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok'a.

"Ancak, Nereye gidiyoruz? sorusu, hep aynı yerde kalıyor. Belki de sorunun kendisi, bir zamanlar insana ait olan tek şeydi. Ve bu da, şimdi AI mühendislerinin endişesi.

Bu, insanoğlunun ezeli kontrol altına alma dürtüsünün çaresiz kaldığı durumu hatırlatıyor. Daha önce

karşılaşmadıkları bir durum. Genç dostumuz yazılımcı değildi, ancak endişeli olduğu da hissediliyordu.

“Bazen hayatın akışına kendilerini o kadar kaptırırlar ki, gaza bastıklarında arabanın hangi yöne gittiğine bakmayı akıl edemeyen macera tutkunlarına benzerler. Neyi, neden yaptıklarına dair fikirleri genellikle eylemi bitirdikten sonra şekillenir. Önlerindeki hamleyi düşünürken satranç oyuncusu ciddiyetine bürünürler, ama günün sonunda oynadıkları oyunun satranç değil, Kızma Birader olduğunun farkına bile varmazlar.

“Ancak, bu şaşkınlığın arkasında, o kadar da komik olmayan, derin ve yorucu bir his yatar: Karanlıkta nereye basacağını bilmeden yürümenin getirdiği o ürpertici endişe. Yaptıklarının bir sonrakı adımda nasıl bir çığa dönüşeceğini kestiremediklerinde, içlerini ansızın bir panik kaplar. Bir nevi, pimi çekip bombayı elinde tutan ama pimin ne işe yaradığını unutan birinin tedirginliğidir bu. "Şimdi ne olacak?" sorusu zihinlerinde çınlamaya başladığında, kurdukları o şuursuz özgüven kalesi bir anda iskambil kağıdı gibi yıkılır. Adımlarının sonucunu öngöremedikçe kontrolü büsbütün kaybettiklerini hissederler; dünya, kurallarını bilmedikleri ve sürekli yenildikleri devasa bir oyuna dönüşür.

“Eylemleri çabasız bir sorumsuzluk gibi görünse de iç dünyaları, yön duygusunu kaybetmiş bir geminin sisli denizdeki çırpınışından farksızdır. Tam olarak nereye savrulacaklarını bilememenin getirdiği o çaresiz kaygı, yüzlerindeki o kendinden emin ifadeyi bir anda derin bir belirsizlik korkusuna bırakıverir.

Fakat konuşmanın bundan sonrası, AI’nın değil, insanlığın geleceği ile ilgiliydi.

“Distopik anlatının eski bir sosyal teoriyi çağrıştırması kaçınılmazdı. Hayat, egemen güçlerin tezgahında şekilleniyordu; demokrasi ideali ise, kitlelerin kendilerini özgür sandıkları uzun bir bekleme salonuna dönüşmüştü. Yeni bir

teknoloji ortaya çıkmış; bu gelişme, şirketlerin elinde salt bilimsel bir süreç olmaktan çıkarak kullanılabilir, hatta istismar edilebilir bir meta haline gelmişti. Onun kontrolden çıkma riskine karşı yükselen hümanist çığlıkların ardında bile, sinsice büyüyen ticari bir hegemonyanın ayak sesleri duyuluyordu. Distopyanın daha derinlerdeki katmanı ise hayatı kökünden sarsacağı iddiasına dayanıyordu. Bu karanlık kehanet, en nihayetinde nüfusu mutlak bir tahakküm altına alma tehdidiydi. Servet, muktedir bir azınlığın avuçlarında toplanmıştı. Güç ve iktidar, tarih boyu süregelen o bildik senaryoyla, egemen sınıfı temsil eden bu ayrıcalıklı zümrenin elinde bir kırbaç gibi duruyordu.

“Fütüristik yazılar ve biyopolitika analizleri incelendiğinde, "Yeni Dünya Düzeni" söyleminin sabit bir kehanet değil, teknolojik imkânlar geliştikçe kabuk değiştiren esnek bir anlatı olduğu açıkça görülüyor. Teknoloji ve bilimsel keşifler geliştikçe, bu hayali veya öngörülen düzen hem ütopik hem de distopik spektrumda sürekli yeniden biçimleniyor:

“Fütüristlerin ve bilimkurgu yazarlarının çağa göre bu kavramı nasıl revize ettiğine bakılırsa, Sanayi ve Sanayi Sonrası Çağ’da Klasik Distopya ve Ütopyada Merkezi devletler, kitle iletişimi, sanayileşmiş üretim ve küresel organizasyonlar var. Aldous Huxley’in Cesur Yeni Dünya’sı veya George Orwell’in 1984’ünde teknoloji; kitlesel uyuşturma, propaganda ve tek merkezden kontrol aracıdır. Dijital Çağ ve Bilgi Devrimi de denilen Siberpunk Döneminde, internet, veri akışı, sınır ötesi dev şirketler sahnededir. Güç, ulusal devletlerden teknoloji devlerine geçer. "Yeni Dünya Düzeni" ise, artık merkezi bir hükümetten ziyade, algoritmaların ve veriyi elinde tutan şirketlerin yönlendirdiği Gözetim Kapitalizmi olarak revize edilir. Günümüz ve gelecek ise, Yapay Zeka, Sentetik Biyoloji ve Transhümanizm Çağıdır. Artık sadece toplumsal düzen değil, insanın tür olarak kendisi tartışmaya açılır. Düzen, "kimin geliştireceği ve kimin erişebileceği" üzerinden yeniden kurgulanır.

Onun yakın geleceğe yönelik anlattıkları, hayatımızın içinde doğrudan yer almadığı için, biz bunları önemsememek alışkanlığındayız. Şüphesiz, meselenin ciddiyetini, ancak muhatap olduğumuzda kavrarız. Mizahçı dostumuz, sözlerini bitirmek üzereydi.

“Teknolojik gelişmeler bu yeni düzen vizyonunu iki zıt yöne doğru besler. Ütopik Görüşte kıtlık sonrası ekonomi, temiz enerji, yapay zeka destekli yönetişim, hastalıkların sonu. Kaynakların küresel ölçekte adil dağıtıldığı, savaşların ve kıtlığın bittiği, insan potansiyelinin maksimize edildiği küresel bir refah toplumu. Diğer taraftan, distopik görüş ise biyometrik takip, algoritmik kontrol, genetik ayrımcılık, dijital mülkiyetsizliği öne çıkarır. Seçkin bir azınlığın teknolojiyi kullanarak kitleleri tam denetim altına aldığı, bireyselliğin yok edildiği dijital bir feodalizm hakim olur.

“Teknoloji, korkularımızı ve umutlarımızı meşrulaştıran en güçlü araç olduğu için, 100 yıl önce "Yeni Dünya Düzeni" dendiğinde akla sadece küresel bir para birimi ya da tek bir dünya hükümeti gelirken; bugün kuantum bilgisayarlar, merkeziyetsiz finans, iklim mühendisliği ve beyin-bilgisayar arayüzleri işin içine giriyor. Yani, insanlık geleceğe dair neyi keşfederse, küresel güç dengelerini ve olası hakimiyet senaryolarını da o keşfin etrafında yeniden yazıyor. Kısacası, fütürizmde Yeni Dünya Düzeni sabit bir hedef değil; teknolojik kapasitemizin aynaya yansıyan silüetidir.

Fakat sonunda, bütün o çokbilmişlikler, arkadaş grubu içinde karşılıksız kalmadı. Biri ciddi görünüşüyle takılmadan edemedi.
-Hoca sana icazet mi verdi. Yoksa seni halef mi belirledi. Yoksa.. yoksa durumdan vazife çıkarmak gibi bir durum mu var.. Ha!